

8 → ÁLLÁSPONT

INTEGRÁCIÓ

Kilábalás a válságból
a bizalom visszaszerzésével

Az Európai Unió gazdaságának állapota gyors válaszlépésekért kiált. A növekedés nagyjából 1 százalékos körül stagnál, miközben az USA-ban több mint 2,5 százalékkal, Kínában pedig 7 százalékkal nő a GDP; a munkanélküliség 10 százalékos (az eurózónában 11,5 százalékos); a tagállamok közötti különbségek pedig ahelyett, hogy csökkennének, tovább növekednek. Bár a létrehozott gazdaság tekintetében az EU még világelső – és ez másutt elérhetetlen életszínvonalat biztosít számára –, mégis elveszítette önbizalmát. Politikai téren egy helyben topog, gazdaságpolitikáját megosztottság és viták jellemzik. Ahhoz, hogy ebből a csapdából kiszabaduljon, új paradigmák által támogatott új lendületre van szükség. A jelen és a jövő csatáit nem nyerhetjük meg a múlt receptjei alapján. A győzelemhez és a sikerhez valódi, nyitott stratégiai gondolkodásra van szükség. A legkompetensebb doktor Diafoirusok rendszeresen megvizsgálják az „európai beteget”, az unióban – és azon kívül – élénk vita alakult ki, ősi elméletből származó érvekkel. Úgy tűnik, hogy nem vették megfelelően figyelembe az európai integráció és az európai közösség specifikus jellegét, amikor olyan megoldásokat javasoltak, amelyek fokozták a tagok közötti megosztottságot – miközben Európának végképp semmi szüksége arra, hogy jelenlegi nehézségeit a politikai divergencia erősödésével súlyosbítsa.

GAZDASÁGPOLITIKA

Az európai integráció példa nélkül áll a történelemben, nem meglepő tehát, ha az európai politika – a tagállamokét is beleértve – annyi meglepetést kelt. Az 1950-es évektől az 1990-es évek végéig Európa olyan pártját ritkító eredményeket ért el, amelyek a háborúban álló, aztán romba döntött, majd a két legrosszabb ideológia általi fenyegetett és megosztott kontinensen elképzelhetetlenek voltak. A második világháború utáni európai újjáépítés – amelyet a gazdaság liberalizálása mellett a belső és a külső határoknak a globalizációt bölcsen előre látó megnyitása is támogatott – sok tekintetben napjaink kínai csodájához hasonlítható. De Európa valódi alapvetésének része az állandó politikai elhatározottság is, amelyet valamennyi sikeres vezető támogat és amelyet a múltbeli borzalmak megismétlődését kizáró, ezáltal a politikai zűrzavartól védő szerződések foglalnak magukba. Az euró bevezetéséig a progresszív integráció olyan pozitív eredményeket hozott, amelyekkel sehol nem versenyezhetnek. Az egy főre jutó GDP tekintetében a világ első 10 országa között 6 európai államot találhatunk. Az életszínvonal olyan szintre emelkedett – a statisztikán is túlmenően –, amely világviszonylatban egyedülálló. Elértük a pontot, amikor ezeket a vívmányokat már visszafordíthatatlannak tekintjük, erőfeszítéseink azonban gyengültek. Pedig még nem valósítottuk meg valamennyi kitűzött célunkat, hiszen az integráció még mindig tökéletlen és messze van attól, hogy teljes legyen.

AZ EURÓPAI GAZDASÁG SPECIFIKUS JELLEMZŐI

Az Európai Unió nem teljes, nem felel meg a nagy gazdasági orákulumok – legyenek akár Nobel-díjasok, akár nem – állítólagos megkérdőjelezhetetlen törvényeinek. Az „optimális valutaunió” – másképp: a szabadjára engedett finanszírozás – elméletével foglalkozókat sokkolja, igaz, az ő elméleteik sem mentettek meg bennünket a subprime válságtól vagy az újra és újra kialakuló piaci buborékoktól. A modern keynesianusok – a likviditásinjekciók bajnokai – kifejtették, hogy „egyszerűen nem működhet”. Ők azonban már akkor is tévedtek, amikor azt jósolták, hogy az euró nem éli túl az államadósság-válságot. Tévednek ma is, amikor az unió tagállamai közötti eltérésekre mutatva próbálnak olyan megoldásokat szorgalmazni, amelyek nem felelnek meg az európai realitásoknak. A gyors változások korában az európai gazdasági fejlődés eltérő jellege kihívást jelent. Ez a fejlődés olyan politikai természetű, rettenetes

polgárháborúk nyomán megfogalmazott követelményeken alapul, amelyeket „szociális gazdaság” néven foglalunk össze, és amelyek magukba foglalják a pénzügyi rendszerek felügyeletét, az államok közötti szolidaritást, valamint a gazdagok és a szegények közötti disztribúciót. Az új, pénzügyek által vezérelt világ-gazdaságban, ahol feltörekvő kontinensek és versenytársak a sarkában vannak, Európa a 65. éven át folytatott bőkezű újraelosztás mérséklésére kényszerül. Az adósságok és a deficitek szintjét vissza kell állítania a fenntartható szintekre. Ha ezt – akárcsak egyes tagállamokban – habozik megenni, kiteszi magát a gyors megtérülésre éhes befektetők kényének-kedvének. A pénzügyi és politikai integráció mélyítésére való képtelensége miatt az unió a bizalmatlanság spirálját indította el. A válság csak akkor érhet véget, ha visszatér az európai projektbe vetett bizalom. Ehhez a speciálisan európai jellemzők elemzésére van szükség, majd új lendületre és őszinte elkötelezettségre. Az európai gazdaság természete szerint különleges. Egyes jellemzők másutt is megtalálhatók ugyan, az összkép azonban egyedülálló.

ENNEK ELEMELI A KÖVETKEZŐK:

- aggasztó demográfiai helyzet, amely magyarázza az adóssággal kapcsolatos félelmeket és a jövőbeni nyugdíjrendszerekkel kapcsolatos terveket;
- a világon egyedülálló, a GDP 29,5 százalékára rúgó szociális rendszer (az USA mutatója 10, Kínáé 20, Japáné 6 százalékponttal alacsonyabb);
- az állami és közösségi tulajdonban lévő eszközök magas aránya, amely kétségeket ébreszt az állami beruházások hatékonyságát illetően;
- az állami és kormányzati kiadások magas (átlagosan a GDP 47 százalékának megfelelő) szintje;
- a világ legegyszerűbb redisztribúciós mechanizmusa;
- a külföldi tőkebefektetések volumene rendkívül nagy, de a tőkebeáramlás gyorsan lassul;
- a külkereskedelem volumene a világon a legnagyobb, 2000 milliárdos exporttal és csaknem ugyanakkora importtal, rövid távon visszatérő többlettel;
- az átlagosan 90 százalékos GDP-arányos államadósság szintje elfogadható; ez a mutató az USA-ban 110, Japánban 230, Kínában viszont mindössze 46,7 százalékos;
- a költségvetés átlagos hiánya nagyjából a GDP 3 százaléka – az USA-ban 5,8, Japánban 8, Kínában viszont csupán 1 százalék;
- a munkanélküliség magas, 10 százalék körüli – magasabb, mint fő versenytársainknál: az USA-ban a ráta 6 százalék alatt, Japánban 4 százalék alatt van, Kínában és Braziliában 4 százalék körüli (a globális átlag kevéssel haladja csak meg a 6 százalékot).

MILYEN GAZDASÁGI ÉS POLITIKAI VÁLASZLÉPÉSEK ADHATÓK?

Az európai gazdaság imént felsorolt speciális jellemzői egyértelműen gazdaságpolitikai lépéseket sürgetnek. Szükségessé teszik, hogy az államadósságok szintje fenntartható legyen (a csupán a teljes fiskális unió után lehetséges megosztás hiányában), hogy csökkenjenek az állami szektor terhei, hogy a szociális kiadásokat – a jövő, mindenekelött az egészségügy érdekében – kontrolláljuk, hogy az állam is elősegítse a tartós munkahelyek teremtésére egyedül alkalmas privát beruházásokat, továbbá olyan intézkedéseket, amelyek a munkanélküliek – akár a fiatalok, akár az idősek – aktiválását, illetve újraaktiválását célozzák. Az utóbbival kapcsolatban felmerülhet az ellenvetés, miszerint az „északi” és a „déli” államok különbségei miatt más-más megoldásokra van szükség. Ez a klisé az egyik leggyakoribb, amit hallhatunk. A foglalkoztatással kapcsolatos alapos vizsgálat azonban azt mutatja, hogy a munkanélküliség csökkentésében két tényező bír döntő jelentőséggel: a gazdaság liberalizálása és a privát beruházások dinamikája. Az Európai Unió sajátos politikai és gazdasá-

gi jellemzői miatt a jelenlegi nehézségekre is speciális választ kell adni. Az egységes gazdaság-, fiskális és adópolitika mellett még soha nem szóltak olyan erős érvek, mint napjainkban. Az integráció mélyítése a leghatékonyabb kezdeményezés mindazok közül, amit a nemzeti kormányok elindíthatnak. Ennek azonban a gazdaságpolitikai irányvonalak egységesítésével kellene kezdődnie és az integráció minőségi változásával folytatódnia, ami azonban csak tagállami kezdeményezés nyomán indulhat el.

A közös intézmények már elindultak egy új irányba. Az újonnan felállt Európai Bizottság úgy tűnik, felismerte, mi fogok kockán. Ha Jean-Claude Juncker tervei valóra válnak, akkor az unió működésében és az általa követett irányvonalban komoly változások következhetnek be. Kevesebb korlátozó rendelet lesz, kevesebb összeütközés a tagállami hatáskörökkel – és egyetlen prioritás: az európai gazdaság újraélesztése. A bizottság elnökének első intézkedései is figyelemre méltóak. Juncker forradalmi változást indított el a bizottság szervezeti felépítésében, a kommunikáció immár közvetlenül szólítja meg a polgárokat,

JEAN-DOMINIQUE GIULIANI

A válság csak akkor érhet véget, ha visszatér az európai projektbe vetett bizalom.

a biztosok pedig kötelezve vannak arra, hogy valódi csapatként dolgozzanak együtt. Különösen innovatív a „Juncker-terv”, a növekedés újraindításához pontosan erre van szükség. A válság 2007-es kezdete óta a beruházások drámai mértékben lelassultak Európában. A bizottság becslése szerint 2007 és 2014 között 370 milliárd eurónyi beruházás hiányzott a gazdaságból. Az uniónak privát beruházásokra van szüksége. A pénzügyi ágazat globalizálódott, a privát tőke többnyire ott ruház be, ahol erős a bizalom és stabil növekedés várható. A pénzmozgás volumene – amely globálisan naponta meghaladja az 1500 milliárd dollárt – úgyszintén erős érv amellel, hogy Európának mindent el kell követnie, hogy a maga részéhez hozzájusson, és a nagy európai cégek továbbra is beruházásokat hajthassanak végre egy attraktív belső piacon. Így teremthet csak a növekedés valódi állásokat, nem pedig azoknak a „nemzeti munkaerő-kezelőeknek” az újjáélesztése révén, amelyek azt célozzák, hogy még több út és kerülő épüljön egy amúgy is túlságosan kiterjedt infrastruktúrával rendelkező Európában. Ehhez pedig alapvető fontosságú a bizalom, a szabályozás pedig – figyelembe véve a versenytársakat, amelyekkel meg kell küzdenünk – nem lehet túlságosan nehézkes. Jean-Claude Juncker a beruházások újraéledését célzó szabályozást szorgalmaz, más szóval olyat, amely nem támaszt – még nemes célok érdekében sem – újabb korlátokat. Ennek érdekében ellen kell állnunk a divatos szlogenek csábításának, és tudnunk kell, hogyan halasszunk el megfelelő időzítéssel bizonyos – például a környezet védelmével kapcsolatos – in-

tézkedéseket annak érdekében, hogy a fellendülés tartós maradjon.

Az európai büdzséből elkülönített 8 milliárd euróval (amelyet azonnal 16 milliárd eurós garanciává alakítanak át) és az Európai Beruházási Banktól kért 5 milliárd euróval az európai intézmények 315 milliárd eurónyi privát beruházást segíthetnek elindítani. A tagállamokat most arra kéri, hogy járuljanak hozzá a Stratégiai Beruházási Alaphoz – úgy, hogy a hozzájárulásokat Brüsszel nem veszi figyelembe a költségvetési deficit vagy az államadósság számításakor.

Ezen a módon euró-százmilliárdok mozgósíthatók – amennyiben a tagállamok eltökéltebben, lelkesebben vállalnak részt a Stratégiai Beruházási Alapban. A jövőbeli fejlődést biztosító intézkedéseknek az operatív kiadásokkal szembeni elsőbbsége olyan sürgető követelmény, amelynek megvalósulását Jean-Claude Juncker tette lehetővé. A tagállamokon múlik, hogy ezt magukévá tegyék – márpedig úgy tűnik, hosszú távon ez az egyetlen lehetőség az európai gazdaság újraélesztésére.

A BIZALOM VISSZASZERZÉSE

Végezetül, a bizalom visszaszerzése szempontjából semmi nem lenne hatékonyabb, mint az integrációs folyamat újraélesztése. Ha egy szép napon lehetővé akarjuk tenni az államadósságok megosztását és ki akarjuk terjeszteni az Európai Központi Bank túlzottan leszűkített mandátumát, akkor biztosak kell lennünk abban, hogy minden tagállam ugyanazokat a gazdasági és fiskális célokat követi, és hogy – kiadásai mérséklésével – megpróbálja csökkenteni adósságállományát. Bár az unió sokat tett ennek érdekében, még mindig nagy a munka, ami a hátra van. Egyes tagállamok végrehajtották a kulcsfontosságú reformokat, mások viszont haboznak megenni a lépéseket, amelyek szinte elkerülhetetlenül kiváltják a választók negatív reakcióit. A francia–német kapcsolat pedig, amely ennek a folyamatnak a motorja kellene legyen, holtpontra jutott.

Az adózás és a munkaerőpiac progresszív harmonizálása megteremtén az alapot ahhoz, hogy a bizalom visszatérjen. Ha Franciaország és Németország – néhány partnerükkel egyetemben – elköteleznék magukat amellett, hogy tíz év alatt harmonizálja társasági adórendszerét azzal, hogy az elérni kívánt célhoz minden évben egytizeddel közelebb jutnak, akkor a befektetők biztosan lehetnének abban, hogy az eurózóna szíve fiskálisan és társadalmi tekintetben is stabil. Hirtelen új érv jelenne meg az európai beruházások mellett.

Nem különösen összetett, a tagállamok szuverenitását érzékenyen érintő kérdések megoldásáról van tehát szó, hanem arról, hogy egy precíz, átfogó terv alapján stabil kilátásokat biztosítsunk. Ez az ára a bizalom visszaszerzésének.

Az integrációs folyamat visszafogott, de határozott újjáélesztése garantálja az Európai Unió fejlődését és a további, jelentős eredményeket. Ennek érdekében nincs szükség sem a tagállamok vezetőinek nagyszabású értekezleteire, sem hosszú és bonyolult törvényalkotási folyamatra. Csupán a legmagasabb szintű, legalább két vezető európai ország által osztott elkötelezettségre – itt újra visszaérkezünk Franciaországhoz és Németországhoz –, amelyhez mások is gyorsan csatlakozhatnak. Egy ilyen kezdeményezés szinte minden tökéletlenségét elsöpörné annak a monetáris uniónak, amelyet nem követett az általa megkövetelt fiskális unió.

Egy ilyen kezdeményezés nyomán visszatérne az Európába vetett bizalom – mind Európán belül, ahol sok a kétség, mind Európán kívül, ahol sok a spekuláció. A döntésekhez olyan vezetőkre van szükség, akik felnőnek azokhoz a kihívásokhoz, amelyeket napjainkban döntően a világ-gazdaság átalakulása támaszt.

Csak meg kell találnunk őket.

Jean-Dominique Giuliani,
a Robert Schuman Alapítvány elnöke

Forrás: Robert Schuman Alapítvány, European Issue 350